

БЕОГРАДСКИ ЦЕНТАР ЗА ЉУДСКА ПРАВА
Кнеза Милоша 4, Београд | Тел./факс: +381 (0) 11 3085 328
www.bgcentar.org.rs | bgcentar@bgcentar.org.rs

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА

БЕОГРАД
Булевар Михајла Пупина 2

ИНИЦИЈАТИВА ЗА ИЗРАДУ НАЦРТА ЗАКОНА О ДОПУНАМА ЗАКОНА О ПОЛИЦИЈИ

Поштовани,

Прву половину јула 2020. године обележили су многобројни случајеви полицијског злостављања грађана на протестима одржаним у Београду, Новом Саду, Крагујевцу и другим градовима у Србији. Више десетина полицијских службеника је без икаквог повода примењивало силу према грађанима - ударали су их службеним палицама у главу, леђа и друге делове тела, шутирали их, газили, гађали сузавцима у тело, обарали са бицикала итд., чиме је пред домаћом и светском јавношћу нарушен углед српске полиције.

Стање људских права у области забране злостављања је у претходних неколико година оцењивано као незадовољавајуће од стране међународних надзорних тела, нарочито у области рада полиције. У Србију су у два наврата долазиле делегације Европског комитета за спречавање мучења и нечовечних или понижавајућих казни или поступака Савета Европе, прво 2015. године, а потом и 2017. у *ad hoc* посету, а крајем 2017. године стање у Србији у области злостављања надзирао је и Специјални извештач за мучење и друго сурово, нечовечно или понижавајуће поступање или кажњавање. У извештају Комитета о *ad hoc* посети од 2017. године наведено је да је делегација током посете примила значајан број навода о неадекватном поступању полицијских службеника према задржаним лицима приликом хапшења или саслушања, у виду шамарања, ударања рукама, ногама, службеном палицом и различитим нестандартним предметима, чак и излагања шоковима ручним електричним апаратима. Делегација је у одређеном броју случајева прикупила медицинске доказе и документацију која је указивала на доследност са наводима о неадекватном поступању полицијских службеника према задржаним

лицима. Као и приликом ранијих посета, делегација Комитета је у канцеларијама криминалистичких инспектора пронашла нестандартне предмете као што су палица за бејзбол, електрични продужни каблови, службене палице, боксери итд. Тим извештајем, Србија је позвана да прихвати чињеницу да неадекватно поступање полицијских службеника постоји и да представља прихваћену праксу у садашњој полицијској култури, посебно међу криминалистичким инспекторима.¹

Раширену праксу полицијског злостављања у Србији прати и висока стопа некажњивости државних службеника за та дела. Увидом у списе јавнотужилачких и судских предмета који су у последњих 10 година вођени против службеника због сумње да су учинили кривично дело злостављања и мучења и кривично дело изнуђивања исказа може се пронаћи немали број оних - међу којима превладавају полицијски службеници, који су плаћањем одређеног новчаног износа у хуманитарне сврхе или наступањем апсолутне застарелости кривичног гоњења избегли утврђивање кривичне одговорности. У готово свим случајевима у којима је донета осуђујућа пресуда против јавних службеника за учињено кривично дело злостављања и мучења или кривично дело изнуђивања исказа изричане су условне осуде, којима се утврђивала казна затвора до шест месеци.

Једна од последица описане праксе огледа се у томе што је највећи број службеника за које су постојали основи сумње да су учинили дела злостављања остајао на раду у служби за време трајања поступака, чак и након правноснажног утврђивања њихове кривичне одговорности за та дела.

Чланом 172. Закона о полицији одређено је да полицијском службенику, као и осталим запосленима у Министарству унутрашњих послова, радни однос по сили закона престаје, поред осталог, у случајевима: 1) када се утврди да је правноснажном пресудом осуђен на казну затвора од најмање шест месеци - даном достављања правноснажне пресуде Министарству; 2) када се утврди да је правноснажном пресудом осуђен на казну затвора за следећа кривична дела: примање мита, давање мита, трговина утицајем, насиље у породици, злоупотреба у вези са јавном набавком, злоупотреба положаја одговорног лица, омогућавање злоупотребе остваривања права азила у иностраној држави, злоупотреба службеног положаја, превара у служби, проневера, одавање службене тајне - даном достављања правноснажне пресуде Министарству; 3) ако му је изречена дисциплинска мера престанка радног односа за тешке повреде службене дужности - даном коначности решења о престанку радног односа.

Чланом 217. истог закона одређено је да се запослени у Министарству привремено удаљавају са рада кад је против њих одређен притвор или друга мера за обезбеђење присуства окривљеног и за несметано вођење кривичног поступка због које нису су у објективној могућности да обављају своје послове и задатке, као и у случајевима када је против њих донета наредба о спровођењу истраге за кривично дело за које се гони по службеној дужности или је покренут дисциплински поступак због тешке повреде службене дужности, уколико би њихово присуство на раду штетило интересима службе, ометало поступак прикупљања доказа или ометало ток кривичног или дисциплинског поступка. Закон прописује да у последње наведеном случају одлуку о привременом удаљењу са рада доноси министар, лице које он овласти, или начелник полицијске управе ако је реч о

¹ Извештаји Европског комитета су доступни на: www.coe.int/en/web/cpt/serbia, а извештај Специјалног известиоца за мучење и друго сурово, нечовечно или понижавајуће поступање или кажњавање: https://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/40/59/Add.1 (приступљено 21. јула 2020. године).

привременом удаљењу са рада запосленог у полицијској управи, на образложени предлог његовог руководиоца.

Европски суд за људска права је у својој пракси више пута истакао да државни службеник окривљен за злостављање грађана мора бити привремено удаљен из службе за време трајања истраге и суђења, али и отпуштен ако дође до осуде, што је од велике важности за одржавање поверења грађана у рад државних органа.²

Појам „истраге“ који се користи у пракси Европског суда за људска права у случајевима који се односе на забрану мучења и других облика злостављања (члан 3 Конвенције за заштиту људских права и основних слобода) се не може у потпуности изједначити са истражном фазом кривичног поступка, односно са значењем коју истрага има у важећем кривичном законодавству Србије. То најпре зато што се истрага, према Законнику о кривичном поступку, по наредби јавног тужиоца може водити само за кривична дела за која је прописана строжа казна од осам година затвора (у која не потпадају кривично дело изнуђивања исказа из члана 136, става 1, ни кривично дело злостављања и мучења из члана 137, става 3 у вези са ставом 1 Кривичног законика). И друго, што Европски суд за људска права државама уговорницама Конвенције намеће обавезу да спроведу делотворну истрагу одмах након што грађанин изнесе поткрепљиву или уверљиву тврдњу (*where a person raises an arguable claim or makes a credible assertion*) да је претрпео третман супротан члану 3 Конвенције, као и у случају када упркос недостатку званичне притужбе грађанина постоје довољно јавни показатељи да је извршено злостављање.³

Поред тога, према ставу Европског комитета за спречавање мучења и нечовечних или понижавајућих казни или поступака, вођење кривичног поступка против јавног службеника није сметња за истовремено спровођење дисциплинског поступка због вршења аката злостављања.⁴

Због свега наведеног, предлагемо да Министарство унутрашњих послова неодложно приступи изради нацрта закона о допунама Закона о полицији којим ће бити предвиђено:

- **обавезно привремено удаљење из службе запосленог у Министарству против којег је покренут кривични поступак због сумње да је учинио кривично дело злостављања и мучења или кривично дело изнуђивања исказа – до правноснажног окончања тог поступка;**
- **обавезно привремено удаљење из службе запосленог у Министарству пре покретања кривичног поступка из претходне алинеје, на захтев јавног тужиоца, због постојања**

² Видети: *Cestaro v. Italy*, број представке 6884/11, пресуда од 7. априла 2015, § 210; *Ateşoğlu v. Turkey*, број представке 53645/10, пресуда од 20. јануара 2015, § 25; *Saba v. Italy*, број представке 36629/10, пресуда од 1. јула 2014, § 78; *Gäfgen v. Germany*, број представке 22978/05, пресуда од 1. јуна 2010, § 125; *Yeşil and Sevim v. Turkey*, број представке 34738/04, пресуда од 5. јуна 2007, § 37; *Nikolova and Velichkova v. Bulgaria*, број представке 7888/03, пресуда од 20. децембра 2007, § 63; *Ali and Ayşe Duran v. Turkey*, број представке 42942/02, пресуда од 8. априла 2008, § 64; *Türkmen v. Turkey*, број представке 43124/98, пресуда од 19. децембра 2006, § 53.

³ Видети, међу многим одлукама: *Almaši v. Serbia*, број представке 21388/15, пресуда од 9. октобра 2019, §§ 60-61.

⁴ Четрнаести општи извештај о раду Европског комитета за спречавање мучења и нечовечних или понижавајућих казни или поступака, СРТ/Inf (2004) 28, § 37 (доступан на: <https://rm.coe.int/1680696a80>, приступљено 21. јула 2020. године).

поткрепљивих или уверљивих тврдњи или других доказа о томе да је учинио кривично дело злостављања и мучења или кривично дело изнуђивања исказа – до повлачења тог захтева;

- обавезно привремено удаљење из службе запосленог у Министарству против којег је покренут дисциплински поступак због сумњи да је намерно употребио неосновану физичку или психичку принуду према грађанину – до правноснажног окончања тог поступка;
- да правноснажна осуда за кривично дело злостављања и мучења или кривично дело изнуђивања исказа, као и правноснажна одлука о утврђивању дисциплинске одговорности за намерну употребу неосноване физичке или психичке принуде према грађанину представља основ за престанак радног односа запосленог у Министарству унутрашњих послова по сили закона.

Правници Београдског центра за људска права стоје на располагању Министарству унутрашњих послова за сваку врсту помоћи у припреми наведеног нацрта закона о допунама Закона о полицији.

Извршна директорка

Соња Тошковић